

# Paddenstoelen voor beginners

100+ meest algemene paddenstoelen  
in Leiden en omgeving

Eke van Batenburg – Leo Jalink – Cora van der Plaats

## Inleiding

Beste lezer, in 2024 is wegens gebrek aan kopij geen Daucallium+ verschenen. Jammer, we hopen dat dat er in de toekomst wel weer voldoende kopij zal zijn. In plaats van Daucallium ontvangt u ditmaal een paddenstoelenboekje.

Tijdens de excursies van de paddenstoelenwerkgroep vinden we veel paddenstoelen. Sommige zijn heel algemeen en komen schijnbaar overal voor, terwijl andere soorten zeldzaam zijn of beperkt tot één bepaald biotoop. Paddenstoelen zijn soms best moeilijk en er zijn ook heel veel soorten in Nederland. Als je de Slijmschimmels ook meetelt, hebben we in Nederland al circa 7000 soorten. Daarom leek het Eke en Leo een goed idee om eens de 100 meest algemene paddenstoelen die we in Leiden en omgeving kunnen tegenkomen in het zonnetje te zetten. Met een foto en een korte beschrijving hopen wij de lezers te stimuleren om naar paddenstoelen te kijken. Probeer eens te kijken of u deze paddenstoelen ook zelf kunt vinden.

Onze selectie “Leiden en omgeving” is gebaseerd op de gegevens van NDFF (Verspreidingsatlas Paddenstoelen). Als gebied hebben we globaal de duinen van Den Haag tot Noordwijk en het achterland daarvan tot het Rijn en Schiekanaal geselecteerd. Meijendel, Berkheide, Coepelduynen horen er dus toe. Ook Landgoed de Horsten, de Leidsche hout, landgoed Endegeest en bijvoorbeeld Huys te Warmont zitten in die selectie.

Van dat gebied hebben we alle paddenstoelenrecords opgevraagd en geturfd hoe vaak elke soort waargenomen is (sinds 1990). Ook hebben we van elke soort geturfd in hoeveel kilometerhokken hij gezien is. Vervolgens hebben we de 80 soorten met de meeste waarneemregels en de 80 soorten met de meeste kilometerhokken geselecteerd. Die twee lijsten hebben we samengevoegd. Er was (gelukkig) grote overlap en de combinatie van beide lijsten telt iets meer dan 100 soorten. Dat zijn dus echt soorten die ofwel heel vaak gezien worden ofwel soorten die je in veel hokken kunt zien. Wel goed om te weten dat de Slijmschimmels in onze bewerking niet meedoen.

Die gekozen soorten hebben we op een logische manier geordend, zodat soorten die op elkaar lijken ook bij elkaar staan. We hebben daarvoor 8 vormgroepen onderscheiden. Klein en parapluvormig, middelgroot en parapluvormig, groot en parapluvormig, bol- of peervormig, min of meer staaf- of knotsvormig, korsten zonder of met minimale afstaande hoedjes, duidelijk afstaande hoedjes met hooguit een minimale korst en ten slotte een restgroep

met voornamelijk gelatineuze paddenstoelen. Binnen elke groep staan de soorten op sporenkleur, van wit via roze en bruin naar zwart en vervolgens op wetenschappelijke naam tenzij we aan vormovereenkomst de voorkeur gaven.

Ga er komende lente en herfst eens op uit om paddenstoelen te zoeken en je zult vast de nodige soorten herkennen en ook een hoop soorten vinden die niet in ons boekje staan. Als je verder wilt, kun je de gids “De grote paddenstoelengids voor onderweg” (Gerhardt, 2006 (tweede druk of later, niet de eerste, die is slecht vertaald)) raadplegen of een van de drie deeltjes van de KNNV Veldgids Paddenstoelen (Dam & Kuyper, 2013, 2016; Noordeloos, 2020). En natuurlijk ben je ook van harte welkom bij de excursies van de Paddenstoelenwerkgroep.

De foto's zijn voor het overgrote deel door Eke gemaakt, een beduidend kleiner aantal foto's is van de hand van Leo of Cora. We hebben steeds geprobeerd om foto's te kiezen waarop alle belangrijke kenmerken van de betreffende soort goed te zien zijn, maar dat bleek soms niet goed mogelijk. In zo'n geval wordt de beschrijving extra belangrijk.

We wensen jullie veel plezier met het lezen en bekijken van onze paddenstoelenselectie en veel genot en succes tijdens het zoeken naar paddenstoelen in het veld.

Eke van Batenburg, Leo Jalink & Cora van der Plaats

## Legenda:

 = maanden waarin de soort te vinden is

 = substraat/habitat

 = kleur

 = smaak;

 = geur

 = hoed

 = steel

 ↑ = grootte (breed en hoog)

 = sporen

 = poriën

 = lamellen

 = zie ook

 = details

 = kenmerkend

 = parasiet

 = saprofyt

 = ectomycorrhiza

## [4] Klein en parapluvormig

### 1. Bundelmycena

#### *Mycena arcangeliana*

- ⑤ 🏠 takken en twijgen, boomstobben.
- ☼ wit. Veel exemplaren bij elkaar.
- 🍄 en || vaak wat blauwig.
- 🔍 Andere mycena's op hout.



### 2. Draadsteelmycena

#### *Mycena filopes*

- ⑤ 🏠 allerlei strooisel.
- ☼ wit. || dun en knapt al bij 90° buigen.
- 🔍 Papilmycena: || buigt elastisch tot wel 180° en veert weer terug.



### 3. Helmmycena

#### *Mycena galericulata*

- ⑤ 🏠 loofhout: takken, stronken, stammen. ☼ wit.
- Heel fors en stevig. Dwarsadertjes tussen de plaatjes (kijk van onder door de hoed heen).
- 🔍 Andere hout bewonende Mycena's.



### 4. Grote bloedsteelmycena

#### *Mycena haematopus*

- ⑤ 🏠 loofhout; takken, stronken, stammen.
- ☼ wit. Vrij fors. Rood melksap.
- ✳️ rand niet rood.
- 🔍 Kleine bloedsteelmycena: veel kleiner. ✳️ rand rood; rood melksap.



**5. Oranjegeel trechtertje**  
***Rickenella fibula***

- Ⓟ 🏠 mosrijke vegetatie (o.a. duin-graslanden), op mos. 🍄 wit.  
☀️ sterk aflopend. || behaard.  
🍄 oranje.  
⚠️ Paarsharttrechtertje: 🍄 midden en bovenste deel || paarsachtig. || behaard.



**6. Piekhaarzwammetje**  
***Crinipellis scabella***

- Ⓟ 🏠 grasresten en dunne twijgjes. 🍄 wit.  
🍄 radiaal bruinvezelig schubbig. || bruinvezelig.



**7. Zwerminktzwam**  
***Coprinellus disseminatus***

- Ⓟ 🏠 rottend hout, vaak aan de basis van stobben. 🍄 zwart.  
Zeer veel exemplaren dicht opeen.  
🍄 bleekbruin, geplooid.  
|| fijn behaard.  
⚠️ Dwergfranjehoed: || onbehaard.



**8. Zandkaalkopje**  
***Deconica montana***

- Ⓟ 🏠 (half)natuurlijke graslanden met veel mos, vaak ontkalkt. 🍄 zwart.  
🍄 warmbruin, zwak kleverig.  
☀️ breed aangehecht.  
📅 Tot heel laat in de winter (februari)



### 9. Roodbruine slanke amaniet *Amanita fulva*

- ⑤ 🏠 loofbomen, vooral berk. ☼ wit.  
 || met losse beurs, zonder ring.  
 🍄 warm bruin, sterk gegroefd, meestal zonder velumschubjes.  
 ⚠️ Grijs slanke amaniet: || met losse beurs, zonder ring en 🍄 grijs, meestal met grove velumplakjes.



### 10. Gewoon fluweelpootje *Flammulina velutipes*

- ⑤ 🏠 op loofbomen, vaak dichte bundels.  
 📅 Echte wintersoort. ☼ wit. || donzig viltig, steeds donkerder wordend (ouderdom).  
 ⚠️ Zomerfluweelpootje: in zomer en vroege herfst (microscoop!)



### 11. Bundelcollybia *Gymnopus confluens*

- ⑤ 🏠 grof strooisel in loof- en gemengd bos. In dichte bundels.  
 ☼ wit. || dicht behaard.  
 💡 Als je de hoed van de steel trekt, blijft er een breed knopje aan de steel.



### 12. Botercollybia *Rhodocollybia butyracea*

- ⑤ 🏠 grof strooisel van loof- en naaldbos. 🍄 wasachtig (boter), (grijs) bruin, later wit; sterk hygrofaan. || hol en vaak plat, lichtbruin van kleur.  
 ⚠️ Eikenblad-zwammetje: 🍄 rossig-tot oranjebruin. || niet hol.



**13. Zwartwordende wasplaat**  
**Hygrocybe conica**

Ⓢ 🏠 allerlei graslanden, soms ook in bos. 🍄 wit. ☀ vrij en bleek. 🍄 rood, soms geel. Paddenstoel zwart verkleurend, uiteindelijk helemaal zwart. ⚠ Puntmutswasplaat: wordt absoluut niet zwart.  
⚠ Duinwasplaat: veel rood in plaatjes.



**14. Amethistzwam / Rodekoolzwammetje**  
**Laccaria amethystina**

ⓔ 🏠 vooral bij beuk.  
🍄 wit.  
Paddenstoel droog, iets schubbig, paars in alle onderdelen.  
☀ vrij dik en uit elkaar staand.



**15. Gewone fopzwam**  
**Laccaria laccata**

ⓔ 🏠 vooral bij loofbomen.  
🍄 wit. 🍄 oranjebruin tot roodachtig, vrijwel glad (heel fijnschubbig).  
☀ dik en uit elkaar staand.  
⚠ Schubbige fopzwam: fors met duidelijk schubbig hoedmidden.



**16. Kaneelkleurige melkzwam**  
**Lactarius quietus**

ⓔ 🏠 bij Eik.  
🍄 wit. 🍄 iets vlekkerig en schilverig ogend en concentrisch patroon. Melk vuilwit, niet verkleurend. 🍄 wantsen.  
⚠ Pelargoniummelkzwam: (ook 🏠 eik)  
🍄 tuingeraniums (Pelargonium).



## 17. Stinkparasolzwam

# Lepiota cristata

⑤ 🏠 humeuze, vaak voedselrijke plekken. 🍄 wit. 🍽️ bleek met bruine schubjes en donkerder hoedmidden. 🌀 smerig (rubber, rotte vis). 🦋 Enkele andere parasolzwammen zijn alleen microscopisch te onderscheiden.



## 18. Duinparasolzwam

# Lepiota erminea

⑤ 🏠 duingrasland en andere zandige graslanden.  
 🌫️ wit. 🍽️ aanvankelijk wit, maar bij ouderdom of vorst bruinachtig wordend.  
 || vezelig wit, met vergankelijke ring.



## 19. Weidekringzwam

## Marasmius oreades

⑤  allerlei graslanden, vaak in  
 heksenkringen groeiend.  wit.  
 vet, met gestreepte rand.  
 wijd uiteen, wit, (bijna) vrij.  
 || behaard.  Eikenbladzwammetje: ||  
 kaal,  dicht op elkaar.



## 20. Porseleinzwam

# Oudemansiella mucida

- Ⓟ 🏠 beuk, stam en takken.
- 🔲 wit.
- 🍲 wit en slijmig, doorschijnend.
- || wit, onder de ring slijmig.
- ☀️ wit, wijd uiteen.



## 21. Bruine satijnzwam

# Entoloma sericeum

⑤  allerlei graslanden en gazons.  
 roze.  
 donkerbruin met gestreepte rand.  
 sterke meelgeur.  Andere  
 bruingekleurde satijnzwammen.



## 22. Gewoon donsvoetje

### *Tubaria furfuracea*

⑤ 🏠 op allerlei plekken met (fijn) houtstrooisel. 🍄 bruin.  
🍄 velumvlokjes op ca 1 mm van hoedrand. || basis met dons. ⚠️ Zemelig donsvoetje: velumvlokjes op hele 🍄.



## 23. Gewone zwavelkop

### *Hypholoma fasciculare*

⑤ 🏠 loofhout(stronken, takken), ook begraven hout. 🍄 zwart. 🌟 groenig. 🍄 geelachtig. 🍄 galbitter. ⚠️ Andere op hout groeiende zwavelkoppen smaken niet bitter. ⚠️ Rode zwavelkop: 🍄 midden rood, met gelige velumschubjes



## 24. Gewone glimmerinktzwam

### *Coprinellus micaceus*

⑤ 🏠 op loofhout(stronken), ook begraven hout. 🍄 zwart. 🍄 radiaal gegroefd, jong met wit korrelig velum bedekt. ⚠️ Viltinktzwammen: grover, meer vlokkig velum op de hoed.



## 25. Hazenpootje

### *Coprinopsis lagopus*

⑤ 🏠 op houtsnippers en compost. 🍄 zwart. || lang, witwollig, hol. 🍄 sterk geplooid, dun, rand bij ouderdom naar boven krullend.



## 26. Gewoon plooirokje

### *Parasola plicatilis*

⑤ 🏠 graslanden, plantsoenen. 🍄 zwart. 🍄 heel dun, sterk geplooid. 🌟 wijd uiteen. ⚠️ Plooirokjes (meerdere soorten) zijn eigenlijk alleen microscopisch te onderscheiden.



### 27. Spitse vlekplaat

#### *Panaeolus acuminatus*

⑤ 🏠 graslanden op iets voedselrijke plekken. 🍄 zwart. 🍄 kegelvormig. || donker en wit berijpt. ⚠️ Andere vlekplaten hebben geen berijpte steel.



### 28. Duinfranjehoed

#### *Psathyrella ammophila*

⑤ 🏠 vooral in zeereep en helmduinen. 🍄 paars-zwart. || deels in zand. 🍄 vaak met vastgeplakt zand. ⚠️ Andere zeereepsoorten: geen zwarte 🍄 of een ring aan ||.



### 29. Bleke franjehoed

#### *Psathyrella candolleana*

⑤ 🏠 op allerlei grof strooisel met houtresten. 🍄 paars-zwart. 🍄 vrij bleek, rand met velumresten. ⚠️ Vroege franjehoed: begin bruiner en met minder velum aan hoedrand.



### 30. Langsteelfranjehoed

#### *Psathyrella conopilus*

⑤ 🏠 voedselrijke en verstoorde plekken, vaak in bermen. 🍄 paars-zwart. 🍄 bruin, kegelvormig, met verspreide haren (loep). || heel lang en witachtig.



### 31. Oranjerode stropharia

#### *Leratiomyces ceres*

⑤ 🏠 houtresten en snipperpaden. 🍄 zwart. 🍄 felrood, kleverig, witte vlokjes bij rand. || droog met vage ringzone.



## [11] Groot en parapluvormig

### 32. Gele knolamaniet *Amanita citrina*

- ⑤ 🏠 vooral loofbomen.  
☞ wit.  
|| met knol en hangende ring.  
🍄 geel tot wit, met grauwe schubjes.  
⚠ Groene knolamaniet: 🍄 zonder schubjes.



### 33. Vliegenzwam *Amanita muscaria*

- ⑤ 🏠 veel bij berk, ook bij andere loof- en naaldbomen. ☞ wit.  
|| met knol en hangende ring.  
🍄 rood met witte velumschubjes.  
⚠ Panteramaniet: 🍄 bruin met dikke opvallend witte velumschubjes.



### 34. Panteramaniet *Amanita pantherina*

- ⑤ 🏠 vooral loofbomen.  
☞ wit. || met knol en hangende ring.  
🍄 bruin met dikke opvallend witte velumschubjes.  
⚠ Parelamaniet met vrij dunne grauwe velumschubjes.  
⚠ Vliegenzwam (rood).



### 35. Groene knolamaniet *Amanita phalloides*

- ⑤ 🏠 vooral loofbomen.  
☞ wit. || met knol en hangende ring.  
🍄 groenachtig, meestal zonder velumschubben.  
Meest dodelijke zwam van Nederland.  
⚠ Gele knolamaniet met talrijke schubjes op hoed.



## [12] Groot en parapluvormig

### 36. Parelamaniet

#### *Amanita rubescens*

⑤ 🏠 loof- en naaldbomen. 🍄 wit.  
|| met knol en hangende ring.  
🍄 grauw roodachtig, met dunne  
grauwe velumschubjes. 💡 Vlees  
verkleurt rood (ouderdom,  
beschadiging). ⚠️ Panteramaniet  
(bruin) en Vliegenschwam (rood),  
beide met witte velumschubben.



### 37. Echte honingzwam

#### *Armillaria mellea*

⑤ 🏠 stambasis van loofbomen, ook  
dik dood loofhout.  
🍄 wit. Ring stevig, boven wit, onder  
gelig.  
☀️ Oud met bruine vlekjes.  
⚠️ Andere honingzwammen. Ring  
anders.



### 38. Nevelzwam

#### *Clitocybe nebularis*

⑤ 🏠 in dikke strooisellaag van loof-  
en gemengd bos. Heksenkringen.  
🍄 wit. Zeer forse bleek (bruin)grijze  
trechterzwam.  
☀️ aangehecht of kort aflopend.  
Vaak in heksenkringen.



### 39. Roodbruine schijnridder

#### *Lepista flaccida*

⑤ 🏠 strooiselrijke plekken, bossen  
en struwelen.  
🍄 wit. 🍄 midden verdiept.  
☀️ dicht opeen, ver aflopend, wit  
later vergelend. ⚠️ Slanke  
trechterzwam: ☀️ minder dicht opeen  
en blijvend,  
🍄 vaak met umbo.



## [13] Groot en parapluvormig

### 40. Paarse schijnridderzwam

#### *Lepista nuda*

- ⑤ 🏠 graslanden en struwelen.
- ☞ roze wit. 🍄 & || & ☼ allen paars.
- 🍄 rand niet gestreept.
- ⚠️ Vaalpaarse schijnridderzwam:
- 🍄 rozebruin met gestreepte rand.



### 41. Grote parasolzwam

#### *Macrolepiota procera*

- ⑤ 🏠 graslanden en open bos op zandgrond. ☞ wit. || getijgerd met donkere bandjes, met losse verschuifbare ring. 🍄 sterk schubbig. ⚠️
- Andere grote parasolzwammen: geen getijgerde ||.



### 42. Gewone oesterzwam

#### *Pleurotus ostreatus*

- ⑤ 🏠 loofbomen, vaak in forse groepen.
- ☞ wit. Schelpvormig, zijdelings aangehecht. Grijs tot bleekbruin.
- ⚠️ Groene schelpzwam: oude exemplaren zijn bruinig, maar hebben gelatineuze laag net onder hoedhuid.



### 43. Grofplaatrussula

#### *Russula nigricans*

- ⑤ 🏠 bij loofbomen in bos en lanen.
- ☞ wit. ☼ zeer dik en wijd uiteen.
- Paddenstoel uiteindelijk helemaal zwart.
- ⚠️ Op de oude zwarte exemplaren zit regelmatig de Poederzwamgast en soms de Plaatjeszwamgast.



## [14] Groot en parapluvormig

### 44. Geelwitte russula

#### *Russula ochroleuca*

- (E) 🏠 in loof- en naaldbos.  
 🍄 wit. 🍽️ geel en mat. || wit, later grijs wordend. 🍷 onopvallend. ⚠️ Beuken-russula: 🍷 fruitig, oude wijn of inkt.  
 ⚠️ Zonnerussula: 🍷 mosterdachtig.



### 45. Narcisridderzwam

#### *Tricholoma sulphureum*

- (E) 🏠 vooral bij Eik en Beuk.  
 🍄 wit. Overwegend geel tot geelbruin.  
 🍷 sterke geur (lichtgas, teer).



### 46. Gewone hertenzwam

#### *Pluteus cervinus*

- (S) 🏠 vooral op dood loofhout.  
 🍄 roze. 🍽️ bruin, vettig, niet gestreept.  
 ☀️ vrij.  
 ⚠️ Andere soorten hertenzwammen zijn vooral microscopisch te onderscheiden.



### 47. Gewone beurszwam

#### *Volvariella gloiocephala*

- (S) 🏠 voedselrijke en verstoorde plekken, vaak in bermen. 🍄 roze.  
 || met losse beurs, geen ring. 🍽️ kleverig.  
 ⚠️ Amanieten: sporen en plaatjes altijd wit.



### 48. Prachtvlamhoed

#### *Gymnopilus junonius*

- (S) 🏠 dichte bundels op loofhout (stronken, stambasis).  
 🍄 bruin. 🍽️ droog, viltig, geel- oranje-bruin. || met hangende ring.  
 ⚠️ Andere Bundelzwammen.



## [15] Groot en parapluvormig

### 49. Kastanjeboleet *Imleria badia*



- ④ 🏠 loof- en naaldbomen.  
🔍 bruin. 🍽️ bruin, iets kleverig bij nat weer. 🌿 groenachtig geel, na kneuzen blauw wordend. || relatief slank, nooit heel dik. ⚠️ Andere boleten.

### 50. Gewone krulzoom *Paxillus involutus*



- ④ 🏠 bossen en struwelen.  
🔍 bruin. 🍽️ rand lang sterk ingerold.  
☀️ gemakkelijk van hoedvlees te scheiden.  
⚠️ Andere krulzomen: herkenbaar met chemische testjes of microscoop.

### 51. Roodsteelfluweelboleet *Xerocomellus chrysenteron*



- ④ 🏠 loofbomen.  
🔍 bruin. 🍽️ huid barstend, daardoor rood hoedvlees zichtbaar. Niet blauw vlekend.  
⚠️ In feite een groep van Blozende, Blauwvlekkende en Roodsteel-fluweelboleet. De Roodsteel- is minder algemeen dan beide andere soorten.

### 52. Geschubde inktzwam *Coprinus comatus*



- ④ 🏠 verstoorde plekken in graslanden.  
🔍 zwart.  
🍽️ jong cilindrisch, sterk wit schubbig, later uitspreiden en vergaand.  
|| kleine ring in onderste helft.

## [16] Bolvormig of Peervormig

### 53. Melige bovist

#### *Bovista aestivalis*

⑤ 🏠 duingraslanden, mosrijke gazons en graslanden. 🌫️ bruin. 💡 Subgleba compact. Oud vaak met koperrood verkleurende basis. ⚠️ Melige stuifzwam: subgleba sponsachtig met luchtkamers; geen verkleuring.



### 54. Plooivoetstuifzwam

#### *Calvatia excipuliformis*

⑤ 🏠 duinen en andere natuurlijke graslanden. 🌫️ bruin. Peervormig. || vrij lang. Bovenkant vergaat bij ouder worden. ⚠️ Parelstuifzwam: kleine opening, vergaat niet; netpatroon bij oude exemplaren.



### 55. Ruitjesbovist

#### *Calvatia utriformis*

⑤ 🏠 duingraslanden. 🌫️ bruin. Heel breed peervormig tot bijna bolvormig. || kort en breed. Bovenkant vergaat bij ouder worden. ⚠️ Bovenkant Plooivoetstuifzwam vergaat ook, maar zwam slanker, meer peervormig.



### 56. Melige stuifzwam

#### *Lycoperdon lividum*

⑤ 🏠 duingraslanden, mosrijke gazons en graslanden. 🌫️ bruin. Subgleba sponsachtig met luchtkamers. Geen verkleuring. Stekels slecht ontwikkeld. Geen net. ⚠️ Melige bovist; subgleba compact; oud vaak koperrood verkleurende basis.



## [17] Bolvormig of Peervormig

### 57. Parelstuifzwam

#### *Lycoperdon perlatum*

⑤ 🏠 duingraslanden, randen van duin-struwelen. 🍄 bruin. Buitenkant met grote plompe stekels, omgeven door net van korreltjes. Oude exemplaren met netpatroon. ⚠️ Zwart-wordende stuifzwam: stekels samengesteld uit slanke stekels; ook met net op oude exemplaren.



### 58. Forse aardster

#### *Geastrum coronatum*

⑤ 🏠 strooisel van loofbomen. 🍄 bruin. Fors. Bolletje zwart. || dik en donker. Gewimperde mondzone. ⚠️ Roze aardster: bleek bolletje en rood verkleurende slippy (zeldzaam). Beide soorten vastgegroeide aarde aan slippy.



### 59. Viltige aardster

#### *Geastrum saccatum*

⑤ 🏠 kalkrijke duingraslanden. 🍄 bruin. Onderkant slippy geelbruin, viltig, zonder vastgegroeide aarde. Mondzone gewimperd met ringvoor. ⚠️ Gekraagde aardster: bruine gladde onderzijde slippy; meestal met kraag.



### 60. Heideaardster

#### *Geastrum schmidelii*

⑤ 🏠 duingraslanden, randen van duinstruwelen. 🍄 bruin. Geplooid mondzone met een ringvoor; gesteeld bolletje. ⚠️ Bruine aardster: geplooid mondzone zonder ring-voor; || ontbreekt. Beide soorten vastgegroeide aarde aan slippy.



## [18] Bolvormig of Peervormig

### 61. Gekraagde aardster *Geastrum triplex*

⑤ 🏠 humusrijke plekken. 🍄 bruin.  
Meestal met kraag rond bolletje. Onder-  
zijde slippy glad en bruin, zonder aarde.  
⚠️ Viltige aardster: meestal geen kraag;  
onderkant slippy geelbruin en viltig.



### 62. Peperbus *Myriostoma coliforme*

⑤ 🏠 duinstruwelen, soms ook  
duingraslanden.  
🍄 bruin. Bolletje met meerdere  
openingen. || meerdere. Onderzijde  
slippy zonder vastgegroeide aarde.



### 63. Gesteelde stuifbal *Tulostoma brumale*

⑤ 🏠 kalkrijk duinzand, vaak met  
Duinsterretje. 🍄 bruin. Mond  
schoorsteentje met bruine ring.  
|| licht van kleur. ⚠️ Donkerstelige  
stuifbal: zwartbruine ring om mond en  
kastanjebruine schubben op ||.



### 64. Ruwstelige stuifbal *Tulostoma fimbriatum*

⑤ 🏠 duingraslanden en overstoven  
vegetaties. 🍄 bruin. Mond rafelig zonder  
schoorsteentje.  
⚠️ Andere stuifballen hebben allemaal een  
schoorsteentje.



### 65. Donkerstelige stuifbal *Tulostoma melanocyclum*

⑤ 🏠 iets minder kalkrijk duinzand, vaak  
met Klauwtjesmos. 🍄 bruin. Mond  
schoorsteentje met bruinzwarte ring.  
|| met kastanjebruine schubben.  
⚠️ Gesteelde stuifbal: bruin rond  
schoorsteen, || met lichte schubjes.



## [19] Bolvormig of Peervormig

### 66. Gele aardappelbovist *Scleroderma citrinum*

- Ⓔ 🏠 zure en humusrijke plekken.  
🍄 zwart.  
🍄 gelige buitenkant met grove schubben.  
⚠️ Andere aardappelbovisten: geen grove schubben.



### 67. Vergroeide kogelzwam *Annulohypoxylon multifforme*

- Ⓔ 🏠 op beschorst hout, vooral berk, ook els.  
🍄 zwart.  
🍄 zwart, korrelig, hard, kogels vormen onregelmatige kussens.



### 68. Gewoon meniezwammetje *Nectria cinnabarina*

- Ⓔ, zwak ⒫. 🏠 takken en twijgen.  
🍄 korrelig rood of rozerood.  
Vrij hard.  
⚠️ Oranje druppelzwam: gelatineus, zacht en meer geeloranje.



### 69. Roestbruine kogelzwam *Hypoxylon fragiforme*

- Ⓔ 🏠 beuk. 🍄 zwart.  
🍄 eerst grijs, dan roestbruin, uiteindelijk zwart. Hard. Kogels individueel onderscheidbaar.  
⚠️ Meniezwam: veel kleiner, rood.  
⚠️ Oranje druppelzwam: gelatineus, geeloranje.



**70. Geel hoorntje**  
**Calocera cornea**

⑤ 🏠 vooral takken van loofhout, ook stobben.

💡 Geel, onvertakt, gelatineus, priemvormig.

⚠️ Andere soorten Calocera zijn vertakt.



**71. Witte kluifzwam**  
**Helvella crispa**

⑤ 🏠 loofbomen.

🎨 wit, later ook wat bruinig.

🍄 gelobd.

|| sterk gegroefd.

⚠️ Andere soorten Helvella: ofwel || glad ofwel 🍄 donkergrijs tot zwart.



**72. Gewone morielje**  
**Morchella esculenta**

⑤ 🏠 bossen, struwelen en graslanden op kalkrijke bodem.

📅 Echte lentesoort. 🎨 wit. 🍄 sterk gekamerd. || vrij glad tot met lengte-plooien. De systematiek van morieljes is in ontwikkeling. Waarschijnlijk is de Gewone morielje bij ons zeldzaam en de Hersenkronkel-morielje veel algemener.



## [21] Knotsen of Staafjes

### 73. Grote stinkzwam *Phallus impudicus*

⑤ 🏠 humus- of strooiselrijke bodem. Begint als duivelsei. || wit en spronsachtig. 🍽️ sterk gekamerd, eerst bedekt met groen sporenslijm, later kaal, witachtig. 🤢 Stinkt erg. ⚠️ Duinstinkzwam heeft paars verkleurend duivelsei en andere geur. 🏠 helmduinen.



### 74. Geweizwammetje *Xylaria hypoxilon*

⑤ 🏠 op dood loofhout. 🍷 zwart. Top vertakt en vaak wit door ongeslachtelijke sporen. Andere Xylaria's op hout zijn niet vertakt. ⚠️ Esdoornhoutknotszwam: op Esdoorn. ⚠️ Beukendopgeweizwammetje: op beukendopjes



### 75. Houtknotszwam *Xylaria polymorpha*

⑤ 🏠 op dood loofhout. 🍷 zwart. Opvallend dikke knotsen, niet vertakt. ⚠️ Esdoornhoutknotszwam: ook onvertakt, maar minder dik.



**76. Papierzwammetje**  
***Byssomerulius corium***

- Ⓔ 🏠 takken van loofhout.  
🍄 wit. Deels korstvormig, deels met afstaande rand. Onderzijde met ondiepe, brede gaatjes.



**77. Paarse korstzwam**  
***Chondrostereum purpureum***

- Ⓔ 🏠 vooral op loofhout.  
Korstvormig, vaak met afstaande randen. Vaak met paars.  
⚠️ Paarse dennenkorstzwam: heel dunne afstaande hoedjes op naaldbomen.



**78. Paarse eikenschorszwam**  
***Peniophora quercina***

- Ⓔ 🏠 takken van eik, vaak samen met Schorsbreker en Gele trilzwam.  
🍄 iets roze. Oppervlak donkerpaars tot lila grijs, rand loslatend, onderzijde zwart.



**79. Witte tandzwam**  
***Schizopora paradoxa***

- Ⓔ 🏠 vooral op loofhout.  
🍄 wit. Korstvormig met onregelmatig hoekige poren.  
⚠️ Deze soort is niet zonder microscoop te onderscheiden van de Splettende tandzwam.



**80. Gele korstzwam**

***Stereum hirsutum***

Ⓔ 🏠 op dood loofhout.

🔲 wit. Bovenzijde behaard.

Onderzijde niet verkleurend bij kneuzen.

🔍 **Twijgkorstzwam:** is dunner en heeft kale bovenzijde.



**81. Esdoornvlekkenzwam**

***Rhytisma acerinum***

Ⓔ 🏠 op bladeren van esdoornsoorten.

Zwarte 1-2 cm grote, ongeveer ronde vlekken.



## [24] Gedeeltelijke Schijf met/zonder korst

### 82. Gesteeld mosoortje *Arrhenia spathulata*

Zwak ⑨. 🏠 op Duinsterretje.  
 ☼ wit. Zijdelings aangehecht, saai bruin.  
 ☼ ontbreken, wel vaak aders.  
 ⚠ Gerimpeld mosoortje: niet op Duinsterretje en witter.



### 83. Waaiertje *Schizophyllum commune*

⑨ 🏠 op loofhout.  
 ☼ wit. ☼ overlans gespleten.  
 ⚠ Plooiplieswaaiertje: ☼ ontbreken, maar wel lage rimpelige aders.



### 84. Grijszame buisjeszwam *Bjerkandera adusta*

⑨ witrot. 🏠 vooral loofhout. 💡  
 Plat, met duidelijk grijze buisjeslaag (onderzijde).  
 ⚠ Rookzwam: dikker, grauwwitte buisjeslaag, met dunne donkere laag net boven buisjes (doorsnijden).



### 85. Witte bultzwam *Trametes gibbosa*

⑨ witrot. 🏠 op dode beuk, stammen en stompen.  
 ☼ wit. Vaak met algen op hoeden.  
 ☼ radiaal langwerpig. Vormt ook witte bulten op hout.



### 86. Gewoon elfenbankje

#### *Trametes versicolor*

Ⓢ witrot. 🏠 op loofhout. 🍄 wit. 🍄 concentrisch gezoneerd, vaak met heel donkere zones (soms erg licht).  
 ⚠️ Gezoneerd elfenbankje: licht en bij aanhechting opvallend dikker. ⚠️  
 Ruig elfenbankje: bovenkant harig.  
 ⚠️ Fopelfenbankje: geen 🍄, maar 🌟.



### 87. Roodporiehoutzwam

#### *Daedaleopsis confragosa*

Ⓢ witrot. 🏠 dood loofhout, vooral berk en wilg. 🍄 wit. Buisjeslaag verkleurt roodachtig bij beschadiging/ouderdom.  
 ⚠️ Een vorm met plaatjes werd Roodplaathoutzwam genoemd, maar blijkt dezelfde soort.



### 88. Biefstukzwam

#### *Fistulina hepatica*

Ⓟ bruinrot. 🏠 vooral op oude eiken, bij de stambasis.  
 🍄 Bovenzijde rood en vaak slijmig. Onderzijde met losse buisjes, vaak met waterdruppels.



### 89. Duindoornvuurzwam

#### *Fomitiporia hippophaeicola*

Ⓟ 🏠 alleen op Duindoorn.  
 💡 Vrij klein (↔ tot 6 cm, ↑ tot 4 cm). Vaak met algen op bovenkant.



### 90. Echte tonderzwam

#### *Fomes fomentarius*

- Ⓟ witrot. 🏠 vooral op beuk en berk.  
 ☞ wit. Fors. Buisjes verkleuren niet bij kneuzen.  
 ⚠ Dikrand- en Platte tonderzwam: meestal veel platter en  
 ☞ bruin; buisjes verkleuren bij kneuzen.



### 91. Dikrand tonderzwam

#### *Ganoderma adspersum*

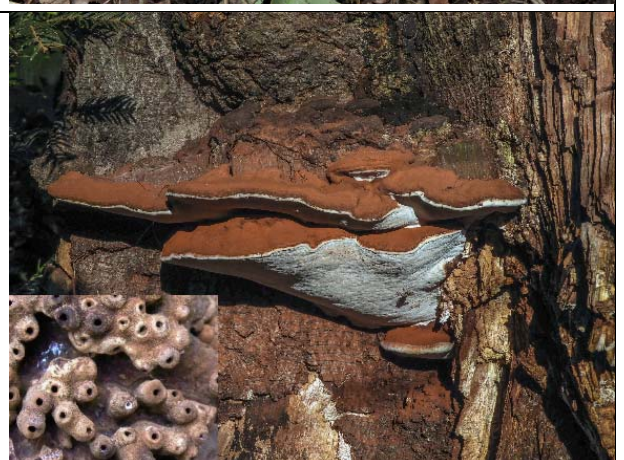
- Ⓟ 🏠 op levende en dode loofbomen. ☞ bruin. 💡 Nooit gallen aan onderzijde. Geen vruchtvlees tussen buisjeslagen.  
 ⚠ Echte tonderzwam, buisjeslaag verkleurt niet.  
 ⚠ Platte tonderzwam (zie aldaar).



### 92. Platte tonderzwam

#### *Ganoderma lipsiense*

- Ⓟ 🏠 op levende en dode loofbomen. ☞ bruin. 💡 Vaak gallen aan onderzijde. Vruchtvlees tussen buisjeslagen.  
 ⚠ Echte tonderzwam, buisjeslaag verkleurt niet.  
 ⚠ Dikrandtonder-zwam (zie aldaar).



### 93. Zwavelzwam

#### *Laetiporus sulphureus*

- Ⓟ bruinrot. 🏠 op wondplekken en op dode stammen van loofbomen.  
 ☞ wit. 🍄 Heel grote afstaande hoeden, eerst fel zwavelgeel, later naar grauwwit verblekend.



**94. Reuzenzwam**

***Meripilus giganteus***

Ⓟ 🏠 witrot. 🏠 vooral stambasis van beuken.

▦ wit.

Groot, veel hoeden boven elkaar, vrij zacht, snel vergaand en eenjarig.



**95. Berkenzwam**

***Piptoporus betulinus***

Ⓟ 🏠 stammen en dikke takken van Berk.

▦ wit. Vrij zachte taaie zwam, bruin van boven, wit van onder.



**96. Zadelzwam**

***Polyporus squamosus***

Ⓟ 🏠 op levende (wondplekken) en dode loofbomen.

▦ wit. Groot, sterk schubbig.

|| kort, basis zwart.

▦ groot: 0,5-1 mm.



**97. Gewoon judasoor**  
***auricula auricula-judae***

- Ⓢ 🏠 levende en dode Vlier. Ook Es.  
 ☼ wit. Bruin, taai gelatineus, oorvormig.  
 ⚠ Harig judasoor: ander hout en harige bovenkant.



**98. Viltig judasoor**  
***Auricularia mesenterica***

- Ⓢ 🏠 dood hout, vooral iep.  
 ☼ wit.  
 💡 Onderkant als Gewoon judasoor, bovenkant behaard viltig.



**99. Oranje druppelzwam**  
***Dacrymyces stillatus***

- Ⓢ bruinrot. 🏠 takken en twijgen.  
 💡 Gelatineus, zacht, oranje, glad.  
 ⚠ Meniezwam: korrelig, hard.  
 ⚠ Gele trilzwam: groter, sterker gelobd-gerimpeld, minder oranje.



**100. Klontjestrilzwam**  
***Exidia nucleata***

- Ⓢ 🏠 dood loofhout.  
 💡 Witte klontjes in de gelei.  
 ⚠ Kerntrilzwam: op naaldhout.  
 ⚠ Stijfseelzwam: geen klontjes.



**101. Eikentrilzwam**  
***Exidia truncata***

- Ⓢ 🏠 dode eikenstammen en -takken.  
 💡 Puntjes op onderkant van "flappen".  
 ☼ wit. ⚠ Zwarte trilzwam: sterk tegen het hout liggend, meer rimpelige bollen dan flappen en vrijwel geen puntjes.



**102. Oranje aderzwam**  
***Phlebia radiata***

⑤ 🏠 op takken, stammen en stronken van loofhout.  
☼ wit. Helemaal vastgegroeid.  
Oppervlak rimpelig, aderig, vaak fel oranje. ⚠️ Spekzwoerdzwam: heeft afstaande hoedkantjes met wollig witte bovenkant.



**103. Spekzwoerdzwam**  
***Phlebia tremellosa***

⑤ 🏠 dikke takken en stronken van vooral loofhout. ☼ wit. Deels vastgegroeid; afstaande hoedrandjes zijn wit en wollig van boven.  
⚠️ Oranje aderzwam: is helemaal vastgegroeid aan substraat.



**104. Gele trilzwam**  
***Tremella mesenterica***

🏠 schijnbaar op loofhout, maar feitelijk ⑥ op vooral Paarse eikenkorstzwam.  
Gele hersenachtige gelatineuze lobben.  
⚠️ Jong en ingedroogd te verwarren met Oranje druppelzwam.



**105. Zandtulpje**  
***Peziza ammophila***

⑤ 🏠 duinzand, vaak nabij Helm.  
💡 Na openen iets stervormig ingescheurd, binnen- en buitenkant bruin. Boven grond uitstekend.  
⚠️ Zandputje: grijs van binnen, buiten bruin, niet inscheurend. Vrijwel geheel in de grond.



## Index

- |                                     |                               |
|-------------------------------------|-------------------------------|
| 66. aardappelbovist, Gele           | 30. franjehoed, Langsteel-    |
| 58. aardster, Forse                 | 74. Geweizwammetje            |
| 61. aardster, Gekraagde             | 25. Hazenpootje               |
| 60. aardster, Heide-                | 46. hertenzwam, Gewone        |
| 59. aardster, Viltige               | 37. honingzwam, Echte         |
| 102. aderzwam, Oranje               | 70. hoorntje, Geel            |
| 32. amaniet, Gele knol-             | 75. Houtknotszwam             |
| 35. amaniet, Groene knol-           | 52. inktzwam, Geschubde       |
| 34. amaniet, Panter-                | 24. inktzwam, Gewone glimmer- |
| 36. amaniet, Parel-                 | 7. inktzwam, Zwerm-           |
| 9. amaniet, Roodbruine slanke       | 97. judasoor, Gewoon          |
| 14. Amethistzwam/ Rodekoolzwammetje | 98. judasoor, Viltig          |
| 95. Berkenzwam                      | 8. kaalkopje, Zand-           |
| 47. beurszwam, Gewone               | 71. kluifzwam, Witte          |
| 88. Biefstukzwam                    | 69. kogelzwam, Roestbruine,   |
| 49. boleet, Kastanje-               | 67. kogelzwam, Vergroeide     |
| 51. boleet, Roodsteelfluweel-       | 80. korstzwam, Gele           |
| 66 bovist, Gele aardappel-          | 77. korstzwam, Paarse         |
| 53. bovist, Melige                  | 50. krulzoom, Gewone          |
| 55. bovist, Ruitjes-                | 16. melkzwam, Kaneelkleurige  |
| 84. buisjeszwam, Grijze             | 68. meniezwammetje, Gewoon    |
| 85. bultzwam, Witte                 | 72. morielje, Gewone          |
| 12. collybia, Boter                 | 82. mosoortje, Gesteeld       |
| 11. collybia, Bundel-               | 1. mycena, Bundel -           |
| 22. donsvoetje, Gewoon              | 2. mycena, Draadsteel-        |
| 99. druppelzwam, Oranje             | 4. mycena, Grote bloedsteel-  |
| 78. eikenschorszwam, Paarse         | 3. mycena, Helm-              |
| 86. elfenbankje, Gewoon             | 38. Nevelzwam                 |
| 81. Esdoornvlekkenzwam              | 42. oesterzwam, Gewone        |
| 10. fluweelpootje, Gewoon           | 76. Papierzwammetje           |
| 15. fopzwam, Gewone                 | 18. parasolzwam, Duin-        |
| 29. franjehoed, Bleke               | 41. parasolzwam, Grote        |
| 28. franjehoed, Duin-               | 17. parasolzwam, Stink-       |

- |                                  |                             |
|----------------------------------|-----------------------------|
| 62. Peperbus                     | 79. tandzwam, Witte         |
| 6. Piekhaarzwammetje             | 91. tonderzwam, Dikrand-    |
| 26. plooirokje, Gewoon           | 90. tonderzwam, Echte       |
| 20. Porseleinzwam                |                             |
| 94. Reuzenzwam                   | 92. tonderzwam, Platte      |
| 45. ridderzwam, Narcis-          | 5. trechtertje, Oranjegeel  |
| 87. Roodporiehoutzwam            | 101. trilzwam, Eiken-       |
| 44. russula, Geelwitte           | 104. trilzwam, Gele         |
| 43. russula, Grofplaat-          | 100. trilzwam, Klontjes-    |
| 21. satijnzwam, Bruine           | 48. vlamhoed, Pracht-       |
| 40. schijnridderzwam, Paarse     | 27. vlekplaat, Spitse       |
| 39. schijnridderzwam, Roodbruine | 33. Vliegenschwam           |
| 103. Spekzwoerdzwam              | 89. vuurzwam, Duindoorn-    |
| 73. stinkzwam, Grote             | 83. Waaiertje               |
| 31. stropharia, Oranjerode       | 13. wasplaat, Zwartwordende |
| 65. stuifbal, Donkerstelige      | 19. Weidekringzwam          |
| 63. stuifbal, Gesteelde          | 96. Zadelzwam               |
| 64. stuifbal, Ruwstelige         | 105. Zandtulpje             |
| 56. stuifzwam, Melige            | 23. zwavelkop, Gewone -     |
| 54. stuifzwam, Plooivoet-        | 93. Zwavelzwam              |
| 57. stuifzwam, Parel-            |                             |

## Legenda:

- |                                        |            |                                                      |
|----------------------------------------|------------|------------------------------------------------------|
| = maanden waarin de soort te vinden is |            |                                                      |
| = substraat/habitat                    |            |                                                      |
| = kleur                                | = smaak;   | = geur                                               |
| = hoed                                 | = steel    | $\leftrightarrow \uparrow$ = grootte (breed en hoog) |
| = sporen                               | = poriën   | = lamellen                                           |
| = zie ook                              | = details  | = kenmerkend                                         |
| = parasiet                             | = saprofyt | = ectomycorrhiza                                     |



**Uitgave: Natuurvereniging KNNV Leiden; 2025**

**Samenstelling:**

**Eke van Batenburg**

**Leo Jalink**

**Cora van der Plaats**

**Druk: Editoo**